

Rodna Gruda

Slovenija je fenomenalna, če ti ni treba tam neprestano živeti

Slovenia is Outstanding as Long as You Don't Live There All the Time

Objavljeno dne/Published on: 04.12.2015

Avtor članka/Article Author: Metka Lokar

Začel je kot Mladinin fotoreporter, nato odšel v London, kjer je na London College of Fashion študiral modno fotografijo. Zdaj že nekaj let živi v Pekingu, kjer se sem in tja kdaj srečava, deluje pa na vseh geografskih širinah in dolžinah. Podobno njegove fotografije delujejo v vseh dimenzijah – predvsem ko običajnim dvema dodajo še tretjo ter nekatere celo četrto. Čas. Kot na primer Varuhi Časa, Timekeepers, ki imajo med njimi posebno mesto. Čas v njih ne hiti kot čas sredi ponorelega sveta, ki vse bolj postaja naš običajni vsakdan, ampak se čudežno ustavlja – in postaja brezčasen.

He started out as a photographer for Mladina and later on departed to London where he studied fashion photography at the London College of Fashion. For a while now, he has been living in Beijing where, occasionally, I run into him (we've grown to have relaxed conversations which is evident in the interview). Regardless of where he might be at the moment, he works all around the globe. His photos, similarly, tend to work on different levels as well. Aside from the obvious two dimensions that they're presented in, they open up the third and sometimes even the fourth dimension - the time. A good example are the Timekeepers (Varuhi časa), presenting not a time that rushes by, the kind we have gotten used to in this mad world, but rather a time that magically comes to a halt, becoming timeless.

Matjaž Tančič

Varuhi časa, pravzaprav ena od fotografij iz cikla s tem naslovom, so ti leta 2013 prinesli prestižni naslov avtorja najboljše 3D-fotografije na svetu. Kaj pravzaprav je 3D-fotografija, kako nastane?

3D-fotografija je v osnovi precej enostavna. Rabiš dve fotografiji, ki na poseben način stimulirata možgane in oči oziroma ki skupaj vidita, kar vidijo naše oči. Imeti moraš dva fotoaparata, ki ju sprožiš hkrati, med seboj oddaljena približno šest centimetrov in pol, kar je povprečna razdalja med človeškimi očmi. Ampak ker so naši možgani zelo kompleksni in pametni in delujejo po svoje, je treba to razdaljo nenehno prilagajati. Obstajajo posebne matematične formule, po katerih glede na motiv in tudi fotoaparat ter njegovo optiko pravo razdaljo pravzaprav vsakič na novo izračunaš.

In kakšna je zgodba Varuhov časa?

Kitajski kurator Ou Ning me je povabil, da naredim kakšno zanimivo serijo za mednarodni fotografski festival, ki ga vsako leto prirejajo v Yixianu, enem od okrajev v provinci Anhui. Sprejel sem njegovo povabilo in preživel deset dni na tamkajšnjem podeželju. Ko sem opazoval tradicionalno vaško okolje in življenje v njem, sem opazil, da ima prav vsaka od starih kmečkih hiš oltar, ki je zelo poseben in se od hiše do hiše spreminja, odvisno od tega, ali v hiši živi en sam človek ali družina – mlada, stara, bogata, revna. Na teh oltarjih je veliko osebnih predmetov, na vsakem pa velika ura ter praviloma tudi vaza in ogledalo. Zdelo se mi je zanimivo pokukati v zasebnost posamezne hiše, ob tem narediti posnetek oltarja in zraven še posnetek ljudi, ki živijo v njej.

Si pričakoval, da boš tam našel to, kar si – predvsem ljudi, ki na hišne oltarje postavljajo mehanične merilce časa, hkrati pa še vedno živijo od zore do mraka, torej po nekem notranjem

občutku, ki še zmore slediti naravnim časovnim ciklom?

Ne, nisem. To je bilo čisto na začetku moje Kitajske, leta 2013, tako da si res nisem niti malo predstavljal, kaj bom videl.

Ampak niso te pa Varuhi časa, ki so, mimogrede, nedavno tega na Kitajskem doživeli tudi knjižno izdajo, pripeljali tako daleč na vzhod. Kako si zašel v Peking?

Povabljen sem bil, da naredim največjo 3D-razstavo na Kitajskem, in to potem, ko so organizatorji videli mojo Mimikrijo, torej serijo fotografij, ki je nastala ob zaključku mojega študija v Londonu. Vprašali so me, če bi seriji dodal še nekaj kitajskih fotografij. Tako sem, z ekipo iz Slovenije, prišel sem najprej za en teden, čez en mesec pa sem se vrnil še na otvoritev razstave. Kasneje sem en mesec potoval po Kitajski, nekaj dlje pa ostal še v Pekingu. Bilo mi je všeč in sem se odločil, da poskusim tu ostati še nekaj časa. Poznal nisem skoraj nikogar, imel sem par znancev, pa vseeno – odločitve do zdaj še nisem obžaloval.

Ukvarjaš se večinoma s fotografijo?

Največ časa namenjam tej, ja, umetniški, komercialni, včasih tudi kaj pokombiniram z videom, za drugo mi pa niti ne ostane dosti časa. Zaradi dela tudi veliko potujem, večinoma po Kitajski. V zadnjem času sem naredil nekaj reportaž za Huffington Post in spoznal ljudi, ki s seboj nosijo zelo zanimive zgodbe.

Ustavil si se tudi v mestu Ordos v Notranji Mongoliji, ki velja za največje mesto duhov na svetu. Kako si ga doživel, sta te bolj stresla njegova praznina in tišina ali njegovi precej nesmiselni presežki?

Malo me je spomnilo na Severno Korejo. Vse je popolno, široke šestpasovnice, maloštevilni avtomobili na njih, veliko nekih znamenitosti, ki so narejene precej na silo, umetno, ogromne skulpture konj, monumentalne skupine ljudi v zmagoslavnihih pozah ... Vse je zelo spektakularno, kakšne posebne vsebine pa v tem ni. Lahko da je imel Ordos odlične arhitekto, ampak ker v njem ni ljudi, deluje vse prazno in brez pomena. Sam sem mesto videl predvsem skozi dirke, ki jih prirejajo tam. V Ordosu je namreč eno najboljših dirkališč na Kitajskem, kar je spet smešno. Eden od tistih, ki so obogateli čez noč, ker so našli premog na njegovem zemljišču, sicer pa, pravijo, ne zna niti brati in pisati, se je odločil, da bo z dirkališčem samemu sebi postavil spomenik. Bilo mi je zelo zanimivo videti, kako tja prihajajo bogataši z vse Kitajske in dirkajo s svojimi avtomobili. Prirejajo neko prvenstvo, ki se seli iz mesta v mesto, in eno izmed teh je tudi Ordos. To doživeti se mi je zdelo precej noro. Ljudi tam ni bilo veliko in sem lahko osebno spoznal vse. Z njimi sem šel naokrog, čez dan na dirkališče, zvečer na pijačo, se z njimi pogovarjal. Nekaj je bilo tam tudi Zahodnjakov iz Pekinga. Tja se hodijo zabavat, Ordos jim je blizu, do tja je ena ura vožnje z letalom.

Omenjaš Severno Korejo. Pred nedavnim si tam razstavljal, še prej posnel obsežno serijo 3D-portretov tamkajšnjih prebivalcev. To je ena tvojih pustolovščin, s katero si, tokrat kot prvi umetnik z Zahoda, ki je dobil dovoljenje, da severnokorejski javnosti predstavi svoje delo, spet pritegnil pozornost svetovnih medijev. In razstava je bila odprta samo nekaj dni po koncertu skupine Laibach v Pjongjangu ...

To, da smo prav mi tam na nek način orali mednarodno kulturno ledino, je bilo kar zanimivo naključje. Lani sem bil na njihovem koncertu v Hong Kongu, pripovedoval sem jim o svojem korejskem projektu, z zanimanjem so me poslušali in niti sanjalo se jim ni, da bodo prej kot v enem letu tam tudi oni. Glede mojega gostovanja v Severni Koreji pa ... ja, bilo je posebno doživetje. Ko sem tam fotografiral, sem si želel, da bi narejene fotke lahko nekako pripeljal nazaj in ljudem tako vrnil, kar so mi dali – doživetje neznanega. Predvsem bi bila to po mojih pričakovanjih neke vrste kulturna izmenjava, ki je tam sicer ni. No, vsaj zelo običajna ni. Njihovi stiki z zunanjim svetom so zelo omejeni in tako kot jaz nisem vedel, kaj lahko pričakujem, ko sem šel tja, si tudi oni niso znali predstavljati, kaj bodo videli, ko bodo prišli na razstavo.

Kako pa v tem smislu – predvsem po izkušnji s Severno Korejo – doživljaš Kitajsko in Kitajce? Se glede zaprtosti lahko primerjata ali ne?

Kitajci so vse prej kot zaprti. So eni najbolj odprtih in radovednih ljudi, kar jih poznam. Brez kakršnegakoli zadržke se ti približajo in se začnejo pogovarjati. Na Kitajsko bolj ali manj vsi pridemo z istimi stereotipi o tem, kakšni naj bi bili – a se ti stereotipi potem hitro razblinijo. Enako so Severnokorejci ljudje kot ljudje kjerkoli drugje po svetu, živijo pa v nekem sistemu, ki jih definitivno ni vreden. Imeti želijo srečno družino, želijo si biti zdravi, se zabavati s prijatelji. Mediji, zahodni zagotovo, dostikrat povsem obrabljene stereotipe še namerno krepijo, namesto da bi jih izpodbijali. Jaz pa samo hočem predstaviti resničnost, kot jo doživljam, potem pa naj si to vsak zase razloži, kakor ve in zna. Nikogar nočem v nič prepričevati, pokažem samo, kar vidim. Lahko si kdo misli, da je vse skupaj zrežirano, lahko pa vidi, če seveda hoče, da tudi v Severni Koreji živijo povsem normalni ljudje kot povsod drugje. Tudi sam sem zelo odprt, radoveden, brez predsodkov in ko so moji severnokorejski vodiči, na primer, videli, da nimam kakšnih slabih namenov, so mi pomagali, kolikor so mogli, včasih šli tudi preko sebe, da smo lahko dobili res dobre materiale. Če bi bil samo navaden turist s fotoaparatom v roki in če bi zraven postavljali še kakšna neumna vprašanja, bi mi verjetno zelo hitro stopili na prste in me omejili. Pa me niso – ravno nasprotno. Ker ne poznam ne države in ne jezika, sem bil res zelo odvisen od njih. Bili so mi v veliko pomoč in smo odlično sodelovali.

S tabo je bila prijateljica, ki je s kamero beležila tvoje delo ...

Res, ja. Njene posnetke sem potem zmontiral v 20-minutni dokumentarec, ki projektu dodaja novo dimenzijo, pogled od strani in obraze, ki bi sicer ostali nevidni, skriti za objektivom. Z njim se bomo poskušali predstaviti na kakšnih filmskih festivalih. Upam, da se bo kje zavrtel in pokazal, še preden bo šel na internet.

Objavljaš v različnih slovenskih in tujih časopisih in revijah, sodeluješ v mednarodnem projektu na Instagramu z naslovom Eyes on China, veliko razstavljaš tako v Sloveniji kot drugje po svetu, za tabo je že več kot 60 skupinskih in nekaj manj kot pol toliko samostojnih razstav. Tudi na Kitajskem? Ali je umetniku iz tujine težko prodreti na lokalno umetniško sceno?

Rekel bi, da tako kot kje drugje. Če si vztrajen, če dobro delaš, se vedno najde pot. Greš na razstave, spoznaš ljudi, poveš in pokažeš, kaj delaš ... Po eni strani so najvišji umetniški krogi precej zaprti, zelo kitajsko naravnani, največje zbiralce fotografij zanimajo samo kitajski ali pa najbolj znani tuji umetniki. Isto je, ko gre že samo za obleke ali avtomobile. Grejo na najboljše, kar poznajo iz tujine – če ima nekaj ime, cena ni pomembna. Ne bodo kupili nečesa, kar je sicer kvalitetno, a brez imena. Po drugi strani pa je na Kitajskem veliko galerij, kjer se lahko pokažeš, in tudi priložnosti, da to narediš.

Zanimivo se mi zdi, da si kot fotograf uspel ujeti enega najslavnejših, najbolj razvpitih kitajskih umetnikov, slikarja Ai Weiweija. Pričakovala bi, da je tudi on eden izmed teh iz najvišjih in zato najbolj zaprtih umetniških krogov ...

Ai Weiwei ima rad pozornost, zato do njega ni zelo težko priti. Prvič sem ga fotografiral za hrvaški Globus, potem še enkrat za nek španski časopis. Je zvezda, umetnik umetnikov, naredi kakšno neumnost, kaj nenavadnega, včasih provocira tudi samo zato, da se malo pokadi za njim. Pa ni zanimiv samo zato – predvsem je zanimiv, ker je pameten, karizmatičen. Užitek ga je poslušati, podobno kot bi poslušal Slavojja Žižka. Ko govori, to ni nekaj brez vsebine, pove nekaj, kar res ima težo in da dobre odgovore.

Živiš v eni najbolj živahnih pekinških četrti, ki je po eni strani tipično kitajska, tam so še hutongi, po drugi strani pa je družina precej mednarodna. Kaj ti je všeč, kaj te preseneča, nad čim si razočaran, kaj te mogoče tudi jezi?

Pravzaprav to ni več tipično kitajsko okolje, moji prijatelji, mlajši Kitajci, se ne poistovetijo več z njim, njim je eksotika. Današnje Kitajsko predstavljajo stolpnice in življenje, ki se odvija hitreje in drugače, kot v hutongih, kjer včasih res še vedno dobim občutek, da sem nekje sredi vasi. Na ulici videvam kokoši in zajce, srečujem ljudi v pižamah, tam se še igrajo otroci, tempo je počasnejši kot kje drugje. To okolje je zanimivo predvsem za Zahodnjake, umetnike, arhitekto, dizajnerje, ki jim ni pomemben standard, ampak imajo radi bolj pristno okolje. Drugače pa Kitajsko vsak dan posebej ljubim in sovražim hkrati. Če ne drugega, sem vesel, če jo v prometnem kaosu srečno odnesem, tudi onesnažen zrak ni prijeten. Po drugi strani pa so ljudje tako odprti in simpatični, da mi zelo hitro vrnejo vso energijo. Šofer, recimo, ki me je prej skoraj zbil na cesti, se mi bo kasneje v lokalu nasmejnal in mi dal za pijačo. Problem je tudi jezik ...

Kako ti pa kaj gre kitajščina?

Ja, ne gre. To je kar problem, ker se mi zdi, da tako izgubljam pristen stik z ljudmi, po drugi strani pa je Kitajska država, kjer lahko živim povsem normalno, tudi če ne znam njenega jezika. Predvsem zato, ker so Kitajci tako odprti, kot so, in se mi vedno poskušajo nekako približati. Drugje tega nisem doživel, prej obratno. Če ne drugače, se poskušajo z mano sporazumeti s pomočjo prevajalnikov na telefonih. Na banki ali na pošti so s komunikacijo vedno kakšne težave, težko je včasih tudi na kakšni železniški postaji, ampak vedno se najde kdo, ki vsaj za silo zna angleško in mi pomaga. Ne samo v mestu, ampak tudi na podeželju, povsod. Še vedno pa ne morem soseda ali koga drugega vprašati, kako je, kako živi, kaj dela, kako je preživel praznike, se z njim pogovoriti o kakšnih drugih stvareh. Preveč časa bi vzelo, če bi se poskušali pogovarjati preko prevajalnikov. Zato bi se rad vpisal na kakšen intenzivni tečaj kitajščine in se naučil vsaj toliko besed, da bi se, če ne drugače, lahko sporazumeval v »tarzanščani« ... glasba tišje, okno zapreti ali kaj takega. Mislim, da bi se toliko že lahko naučil.

Koliko ti pa svetovljanu, kakršen si, pomeni vračanje domov?

Zelo veliko. Slovenija je fenomenalna, sploh če ti ni treba tam neprestano živeti. Poleti vedno pridem domov za dva meseca, to mi je najlepši čas v letu. Kot fotograf in tudi kot motorist sovražim dež, poleti pa tega ni in poletnih počitnic doma ne zamenjam za noben projekt, za nobeno delo. Mogoče bi jih lahko samo malo skrajšal. V Sloveniji imam tudi veliko prijateljev, hkrati pa hočem to, kar mi da tujina, deliti z domačimi ljudmi. Prav zato sem svoj severnokorejski projekt premierno predstavil v Ljubljani. To vračanje se mi zdi bistveno – če bi vsi delali to, če bi svoja doživetja nosili nazaj domov, jih predstavljali in posredovali, bi bila Slovenija boljša in bogatejša, pridobila bi na širini, manj bi bilo nekih omejenosti, manj bi zavidali drug drugemu, manj bi bili nestrpni drug do drugega, bolj bi držali skupaj.

Kje se vidiš v bodoče? Nazaj v Sloveniji?

Ne vem. Zagotovo se bom v Slovenijo vedno vračal. Tam hočem preživljati poletja in predstavljam si, da tudi stara leta. Zaenkrat mi je pa Slovenija premajhna, sploh če pomislim, kako neomejena je recimo Kitajska glede priložnosti, glede vsega. Sem zelo aktiven, spoznal sem ogromno ljudi, Slovenijo sem pregledal in prefotografiral podolgem in počez in zato zdaj za življenje in inspiracijo rabim večje okolje.

Pa se ti zdi, da bi lahko še dolgo ostal na Kitajskem? A te vleče še kam drugam?

Kitajska je fenomenalna, ampak tudi še malo nerazvita, kot nek otrok v puberteti, ki ima sam s sabo veliko težav, otrok, ki se mu zdi, da je ves svet njegov, neumrljiv, da je vse mogoče, ampak je pa tudi dostikrat neodgovoren in mu manjka širine. Zato me mika, da bi čez čas šel pogledat še kam drugam, v svet, ki je v tem smislu, recimo vsaj glede kulture, malo bolj zrel kot Kitajska. Ta se sicer razvija, ampak vsega pa ne more dohiteti.

Kje pa misliš, da boš našel tak svet?

Ko bom vedel, bom šel. Mogoče, govorim zelo na pamet, me bo zamikala Avstralija. Ampak se bom pustil presenetiti. Tako kot se mi je zgodila Kitajska, se mi bo mogoče zgodil in odprl nov svet, za katerega najmanj pričakujem, da se mi bo.

Foto: Matjaž Tančič

Foto: Matjaž Tančič

Foto: Matjaž Tančič, Mimikrija

Varuhinja časa, Kitajska - 2012.
Nagrajena fotografija iz serije
Varuhi časa / Timekeepers.
Foto: Matjaž Tančič.

Foto: Matjaž Tančič